

== Severní a jižní Evropa ==

Severní Evropa

- státy: Island, Norsko, Švédsko, Finsko, Dánsko
- kromě Dánska všemi státy prochází severní polární kruh (66,5°s.z.š.) – 1 den Slunce nezapadne (21.6.) a nevyjde (21.12.)
- nízká hustota zalidnění – nízké teploty (ale oteplení Golfským proudem)
- hodně jezer – krajina vymodelována pevninským ledovcem
- vysoký index kvality života
- přirozený úbytek a nízká fertilita
- protestantské křesťanství
- rybolov, lesy – dřevozpracující průmysl
- velký hydroenergetický potenciál

Island

- ostrovní stát – 103 tisíc km²
  - sopečný původ – “ostrov ohně a ledu”
- počet obyvatel: 0,5 milionu
- hlavní město: Reykjavík
- státní zřízení: republika
- čas: -1h oproti ČR
- dříve unie s Dánskem – odtržení v roce 1944
- hodně sopek – např. Hekla
- geotermální energie – využívá se k vytápění domů a skleníků
- Vatnajökull – plošně největší ledovec v Evropě
- bezlesná krajina
- vodopády (např. Goðafoss) a gejzíry (např. Strokkur)
- rybolov

Norsko

- rozloha: 324 tisíc km²
- počet obyvatel: 5,5 milionů
- horizontální členitost:
  - Skandinávský poloostrov, souostroví Lofoty a Vesterály, v Severním ledovém oceánu – Špicberky a Jan Mayen
  - Norské, Severní, Barentsovo moře, úžina Skagerrak
- fjordy = mořský záliv, který vnikl činností ledovce (trok zalit mořskou vodou)
  - Oslofjord, Hardangerfjord, Sognefjord (nejdelší fjord v Evropě – 204 km), Geirangerfjord – vodopád Sedm sester
- povrch: Galdhøpiggen – nejvyšší hora, Glittertind – druhá nejvyšší hora
- ledovce: Svartisen (“černý led”) a Jostedalbreen
- národní park: Jotunheimen (“Země obrů”)
- řeky: Glomma a Lagen – mají prudký spád, jsou na nich postaveny hydroelektrárny ⇒ #1 na světě ve výrobě energie na obyvatele

== Severní a jižní Evropa ==

- **nerostné bohatství:** ložiska ropy a zemního plynu ze Severního moře ⇒ bohatý stát
- **obyvatelstvo:**
  - přirozený úbytek a nízká fertilita – 1,4
  - **norština** – germánský jazyk
  - **luteránské náboženství**
  - **nejvíce obyvatel na jihu**
- **státní zřízení:** konstituční monarchie
- **mezinárodní organizace:** člen **Evropského sdružení volného obchodu** (ne EU), NATO, OECD, OSN
- **čas:** stejný jako v ČR
- **průmysl:** výroba energie a výroba hliníku z bauxitu
- **zemědělství:** rybolov
- **lodní doprava:** výroba lodí ⇒ vysoká tonáž obchodního loďstva
- **významná osobnost:** Roald Amundsen – 14. 12. 1911 stanul na jižním pólu
- na severu žijí **Laponci** (žlutá rasa) – chov a lov sobů
- **hlavní město:** Oslo
- **další města:** Stavanger, Bergen, Trondheim, Narvik (vývoz švédské železné rudy), Kristiansand, Hammerfest
- **“země půlnocního Slunce”**
- **norský folklor** – např. trollové

Švédsko

- **rozloha:** 450 tisíc km² – největší stát severní Evropy a **4. největší stát Evropy**
- **počet obyvatel:** 10,5 milionů
- **horizontální členitost:**
  - **jezera ledovcového původu:** Vänern (rozlohou 3. největší v Evropě), Vättern, Mälaren
  - **ostrovy:** Gotland, Öland
  - **úžiny:** Skagerrak, Kattegat, Øresund – přes vede most, silnice (na umělém ostrově) a tunel mezi Malmö a Kodaní
  - **Baltské moře, Botnický záliv**
- **obyvatelstvo:**
  - **švédština** – germánský jazyk, **luteránství**
  - **nízká fertilita, štědrý sociální systém** (hodně imigrantů), **vysoký podíl dětí narozených mimo manželství**
  - **střední délka života:** 81 let (M), 85 let (Ž) ⇒ **vysoká životní úroveň**
- **státní zřízení:** konstituční monarchie
- **mezinárodní organizace:** člen **EU** (vstup 1995), není členem Eurozóny (**švédská koruna**), NATO, OECD, OSN
- **čas:** stejný jako v ČR
- **#3 největší výroba energie na obyvatele na světě** (po Norsku a Kanadě) – hydroelektrárny
- **nerostné bohatství:** kvalitní železná ruda s vysokým obsahem (60 %) železa kolem Kiruny a Gällivaru

== Severní a jižní Evropa ==

- **průmysl:**
  - výroba kvalitní oceli ⇒ **strojírenství: automobilový průmysl** (Volvo); **elektronika** (Ericsson)
  - **hodně lesů** ⇒ **lesní technika** (Husqvarna) a **výroba nábytku** (IKEA)
- **zemědělství:** minimální význam, na jihu – **ječmen, oves, žito, brambory, píce** (jetel **vojtěška** – krmivo pro dobytek), časté **rodinné farmy** (pole + les)
- **hlavní město:** **Stockholm** ("Benátky severu")
- **nejprůmyslovější stát severní Evropy:**
  - **Göteborg** – centrum průmyslu
  - **Uppsala** – univerzitní město
  - **Malmö** – spojené s Dánskem
  - **Örebro**
- **významné osobnosti:** **Anders Celsius** a **Alfred Nobel** – vynálezce dynamitu, Nobelova cena

Finsko

- **rozloha:** 338 tisíc km²
- **počet obyvatel:** 5,6 milionů obyvatel
- **"země lesů a tisíce jezer"** – největší relativní podíl lesů (75 % rozlohy) a přes 60 tisíc jezer (např. Saimaa, Päijänne, Oulu, Inari)
- **ostrovy:** Ålandy
- **čas:** +1h od ČR
- **státní zřízení:** republika
- **mezinárodní organizace:** **NATO, EU** (vstup 1995), **Eurozóna, OSN, OECD**
- **finština** – ugrofinský jazyk
- **průmysl:** výroba **papíru, celulózy** a **nábytku, stavba lodí, NOKIA** (telefony)
- **kultura saunování**
- **hlavní město:** **Helsinky**
- **další města:** Tampere, Turku, Oulu

Dánsko

- **rozloha:** 43 tisíc km²
- **počet obyvatel:** 5,9 milionů
- **horizontální členitost:** **Jutský poloostrov, ostrovy Bornholm, Sjælland a Fyn**
- **povrch:** nížiny
- **čas:** stejný jako v ČR
- **státní zřízení:** konstituční monarchie
- **mezinárodní organizace:** člen **EU** (vstup 1973), není v **Eurozóně** (Dánská koruna), **NATO, OECD, OSN**
- **nerostné bohatství:** těžba **ropy** (málo)
- **větrné elektrárny**
- **zemědělství:** vysoký podíl (62 %) **orné půdy** ⇒ **intenzivní zemědělství** – vývoz **masa, mléka, másla, vajec** a **slaniny**
- **hlavní město:** **Kodaň** (mořské víry)

== Severní a jižní Evropa ==

- další města: Odense, Århus, Aalborg
- významná osobnost: Hans Christian Andersen – spisovatel

Jižní Evropa

- státy: Portugalsko, Španělsko, Andorra, Itálie, Vatikán, San Marino, Malta, Řecko
- subtropický podnebný pás: středomořské podnebí – kolem Středozemního moře, horká suchá léta, mírné deštivé zimy (maximální vodní stav řeky je v zimě)
- horizontální členitost: Pyrenejský, Apeninský a Balkánský poloostrov
- obyvatelstvo:
  - románské jazyky, řečtina (helénský jazyk)
  - katolické křesťanství, v Řecku pravoslavné
  - vysoká střední délka života a vysoký podíl lidí v postproduktivním věku
  - velké přílivy migrantů z Afriky
- státní zřízení: republiky (kromě Španělska, Andorry a Vatikánu)
- členi EU – nejzadluženější státy EU (hlavně Itálie a Řecko)
- cestovní ruch – významné turistické destinace
- zemědělství – citrusy, olivy, vinná réva
- zeměpisné objevy Španělska a Portugalska – Kolumbus, Vasco de Gama, Magalhães ⇒ europeizace světa (např. kolonie v Latinské Americe)

Španělsko

- rozloha: 505 tisíc km² – 3. největší stát Evropy
- počet obyvatel: 48 milionů
- většina území leží na **západní polokouli** (prochází 0° poledník), ale má **středoevropský čas** (stejný jako ČR)
- sousedí s **Francií, Andorrou, Portugalskem a Marokem**
- součástí i města **Ceuta a Melilla** (na severu Afriky – na hranici s Marokem)
- horizontální členitost:
  - **Pyrenejský** (Iberský) **poloostrov**
  - **Kanárské ostrovy** (u Afriky) – např. **Gran Canaria** či **Tenerife**
  - **Baleáry** (ve Středozemním moři) – **Mallorca, Menorca, Ibiza**
  - **Biskajský** (součástí **Gaskoňský**) a **Cádizský záliv, Gibraltarský průliv, Baleárské moře**
- povrch – hornatý:
  - **náhorní plošina Meseta**
  - **Pico de Teide** (3718 m) – nejvyšší hora Španělska na Kanárských ostrovech
  - **Pico de Aneto** (3404 m) – hora v Pyrenejích
  - **Kastilské pohoří a Iberské pohoří**
  - **Kantaberské pohoří** – krasové jevy a **jeskyně Altamira** (v UNESCO)

== Severní a jižní Evropa ==

- **Sierra Morena a Sierra Nevada** – nejvyšší hora pevninského Španělska **Mulhacén** (3482 m)
- **vodstvo** – využívají se pro **hydroenergetiku**: **Ebro** (ústí do Středozemního moře), **Duero, Tajo, Guadalquivir, Guadiana**
- **obyvatelstvo**:
  - **národnosti**: **Španělé, Katalánci** (severovýchod: Katalánsko – centrum Barcelona), **Baskové** (sever: Baskicko) a **Galicijci** (severozápad: Galicie) ⇒ **není to homogenní stát**
  - **přirozený úbytek 4 ‰**: 7 ‰ natalita, 11 ‰ mortalita
  - **fertilita**: 1,1
  - **kojenecká úmrtnost**: 2,5 ‰
  - **vysoká střední délka života** – 80 (M), 86 (Ž)
  - **španělština** – románský jazyk
  - **katolictví** – významné poutní místo Santiago de Compostela
  - vlna **imigrantů**
  - **vysoká nezaměstnanost a velký státní dluh**
  - **velký turistický ruch**
- **státní zřízení**: **konstituční monarchie**
- **mezinárodní organizace**: **EU** (1986), **OSN, NATO, OECD, G20**
- **nerostné bohatství**: **těžba rtuti kolem Almadénu, uhlí a železná ruda na severu**
- **průmysl**: **výroba automobilů** (Seat), **lodí, elektrotechnika, hnojiva**
- **zemědělství**: **citrusy, olivy** (#1 na světě), **vinná réva, korkový dub** (nejvíce po Portugalsku)
- **doprava**: **radiálně se sbíhá do Madridu**
- **města**:
  - **hlavní město**: **Madrid** – královský palác (sídlo krále), palác Escorial, Museo del Prado
  - **Barcelona** – 25 % HDP, přístav, pobřeží Costa Brava, Sagrada Familia
  - **Pamplona** – centrum Navarry, slaví se zde [svátek sv. Fermína](#) (běh s býky)
  - **Bilbao, Santiago de Compostela, Toledo, Zaragoza, Sevilla, Valencia, Cartagena, Almería, Granada, Málaga, Valladolid, Oviedo, San Sebastian...**
- **tanec flamenco** – vznikl v Andalusii mezi Romy

Portugalsko

- **rozloha**: 92 tisíc km²
- **počet obyvatel**: 10 milion obyvatel
- **čas**: **západoevropský** (-1h od ČR)
- součástí i ostrovy **Azory a Madeira**
- **podnebí**: **oceánské klima, studený Kanárský proud**
- **portugalština** – románský jazyk
- **bývalé kolonie**: **Angola, Mosambik, Macao, Brazílie**
- **mořeplavci**: **Vasco de Gama, Magalhães**
- **státní zřízení**: **republika**

== Severní a jižní Evropa ==

- mezinárodní organizace: EU (vstup 1986), NATO, OSN, OECD
- poměrně velká negramotnost
- zemědělství: vinná réva (Portské víno), olivy, citrusy, #1 na světě v produkci korku z korkového dubu, rybolov – sardinky
- hlavní město: Lisabon
- další města: Porto, Setúbal

Andorra

- knížectví, horský stát
- rozloha: 468 km²
- počet obyvatel: 80 tisíc
- hlavní město: Andorra La Vella
- hlava státu: francouzský prezident (Emmanuel Macron) a španělský biskup
- cestovní ruch

Itálie

- rozloha: 301 tisíc km²
- počet obyvatel: 58 milionů
- sousední státy: Francie, Švýcarsko, Rakousko, Slovinsko, San Marino, Vatikán
- čas: stejný jako v ČR
- marinní (mořský) stát = 80 % hranic jsou mořské a 80 % území je od moře vzdálené méně než 100 km
- povrch:
  - Alpy – hora **Mont Blanc** (na hranici s Francií, 4810 m), **Dolomity** (vápencové), **Bergamské Alpy**
  - **Pádká nížina** – na severu
  - **Apeniny** – hora **Gran Sasso** (cca. 2 900 m)
- podnebí: středomořské, v Alpách **vertikální teplotní gradient**
- zemětřesení a sopečná činnost:
  - **Etna** – nejvyšší činná sopka v Evropě (3 323 m)
  - **Vesuv** – zasypala Pompeje
- řeky: Pád, Adiže, Arno, Tibera
- jezera: Gardské, Trasimentské, Bolsenské, Bracciano
- “kolébka umění”
- nerostné bohatství: síra (Sicílie), **bílý mramor** (Toskánsko – Florencie)
- obyvatelstvo:
  - **přirozený úbytek 5 ‰** – natalita 7 ‰ × mortalita 12 ‰
  - **nízká fertilita** – 1,2
  - **kojenecká úmrtnost** – 2,5 ‰
  - **střední délka života** – 80 (M), 85 (Ž)
  - **vysoký podíl lidí v postproduktivním věku** – 20 %
- průmysl:
  - **rozdíl mezi severem a jihem** (hranice mezi **Anconskou linií**) ⇒ **vnitřní a vnější (zahraniční) migrace** (z jihu na sever, do Německa...)

== Severní a jižní Evropa ==

- **jih** – jen ¼ HDP
- **sever** – hlavní rozvojový banán ⇒ bohatý sever
- **automobilový průmysl** (Fiat, Alfa Romeo, Maserati, Ferrari, Lamborghini), **výroba motocyklů, pracích prášků, chladniček** (nemají ale dlouhou trvanlivost), **textilní průmysl**
- **zemědělství** – Pádská nížina:
  - **pšenice, kukuřice, meruňky, citrusy, olivy, vinná réva** (#1 s Francií)
  - **ovce a kozy**
- **doprava:**
  - **po Německu největší síť dálnic:** např. dálnice Milán – Neapol
  - **námořní doprava** – přístavy **Janov, Terst, Benátky**
  - **letišť v Římě**
- **cestovní ruch:** nejvíce památek na seznamu UNESCO; **Řím** (“věčné město”), **Alpy, italská riviéra, Sicílie**
- **státní zřízení:** republika
- **mezinárodní organizace:** EU, NATO, OSN, OECD, G7
- **města:**
  - **hlavní město:** Řím
    - podle legendy založen **Romulem** a **Remem** nad 7 pahorky
    - **památky:** Forum Romanum, Koloseum, Andělský hrad, Fontána čtyř řek
  - **Benátky**
    - **náměstí Svatého Marka**
    - **kanály** – lodě **gondoly**, např. **Velký kanál**
    - **“benátský syndrom”** – over-turismus
    - **Marco Polo** – odcestoval do Číny, napsal cestopis Milion
  - **Milán** – centrum **Lombardie**, centrum **průmyslu** a **financí**
  - **Turín** – centrum **Piedmontu**, **automobilky**
  - **Janov** – **přístav**, centrum **Ligurie**
  - **Florence** – **centrum umění**
  - **Neapol** – sopka **Vesuv**, ostrov **Capri**
  - **Palermo** – **centrum Sicílie**
  - **Verona, Pisa, Bologna, Terst, Bari, Tarent, Syrakusy, Cagliari...**

Vatikán

- **teokratický stát**
- **rozloha:** 44 ha
- **papež:** Lev XIV.
- **stráž:** Švýcarská garda
- **Sixtinská kaple, Vatikánské zahrady, Svatopetrské náměstí** – chrám sv. Petra (největší kopule na světě)

San Marino

- **rozloha:** 60 km²

== Severní a jižní Evropa ==

- počet obyvatel: 30 tisíc
- hlavní město: San Marino

Malta

- hlavní město: Valletta
- cestovní ruch

Řecko

- rozloha: 132 tisíc km²
- počet obyvatel: 10,6 milionů obyvatel
- horizontální členitost: Balkánský, Peloponéský poloostrov, Egejské moře, Severní a Jižní Sporady (Rhodos), Kyklady (Andros, Nexos), Jónské ostrovy (Korfu), Kréta, Korintský průplav mezi Peloponésem
- vysoký státní dluh
- hornatý povrch: Pindos, Olymp (⇒ Olympijské hry)
- podnebí: středomořské
- zemědělství: olivy, citrusy, vinná réva
- námořní doprava: budují lodě ⇒ vysoká tonáž obchodního loďstva
- řečtina – helénský jazyk
- pravoslavné náboženství
- člen EU (vstup 1981)
- čas: +1h od ČR
- hlavní město: Athény – Pantheon, kláštery Meteora
- další města: Soluň (Thessaloniki, pocházeli odsud Cyril a Metoděj), Sparta, Pireus (přístav)
- Hippokrates – Hippokratova přísaha (lékaři)